

K 108790
A MODERN ÁLLAM VÁLTOZÁSAI
Történeti perspektívák és a jelenkori kihívásokra adott válaszok

A BEBNYÚJTOTT PÁLÁZAT FŐBB RÉSZLETEI

A kutatás összefoglalója, célkitűzései szakemberek számára

A modern állam az elmúlt négy-öt száz év folyamán az európai társadalmak („a területi elzártságban élő népek”) egyik legfontosabb integrációs tényezője volt. Alapvető jelentőségű tehát annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy az állam milyen történeti, szerkezeti és gondolati struktúrákat alakított ki e feladata ellátásához, azok miként változtak, s a globalizáció és a nemzetközi integráció felgyorsulásának elmúlt évtizedei folyamán milyen kihívásokkal kellett szembenéznie. A kutatás célja tehát a modern európai állam kialakulásának, változó társadalmi szerepének és szervezeti változásainak áttekintése; az elmúlt évszázadok történeti struktúrájának felvázolása, illetve az államfejlődés jelenkori kihívásaira adott válaszok elméleti összegzése.

A kutatás fő területei a következők:

- A. Az állam társadalmi szerepének változásai;
- B. ennek megragadása az államelméletben;
- C. az államfejlődés történeti struktúráinak, modelljeinek befolyása a nemzetközi integrációkba olvadó államokra;
- D. a hatalom és a politikai képviselet szimbólumai, valamint a politika és az állam szimbolikus reprezentációja és azok fő tendenciái; valamint
- E. az alkotmányjogi és egyéb speciális források és dokumentumok összegyűjtése s részleges publikálása, valamint a kutatás államelméleti szakbibliográfiákkal való kiegészítése.

Mi a kutatás alapkérdése?

Ebben a részben írja le röviden, hogy mi a kutatás segítségével megválaszolni kívánt probléma, mi a kutatás kiinduló hipotézise, milyen kérdéseket válaszolnak meg a kísérletek.

A tervezett kutatás a modern európai állam történeti meghatározottságára, jelenkori helyzetére és annak elméleti reflexiójára koncentrál. Alapkérdése: hogyan változtak az újkori államok szervezeti és működésbeli struktúrái, eszmei alapjai (például a szuverenitás, a jogállamiság és a hatalommegosztás tana terén), s milyen válaszokat adott az állam a mába átnyúló XX. századi fejlődés által felvetett problémákra? Kiinduló hipotézisünk, hogy a modern állam hosszú távon adott kereteket az újkori társadalmak számára, s az évszázadok folyamán megtapasztalt változásai egy folyamatos adaptáció eredményei voltak. Ennek folyománya, hogy a mai, változó körülményekre adandó válaszai a történetileg kialakult struktúrák, vagy azok egyes elemeinek megőrzése mellett fognak-e megszületni? További kérdés: miként viszonyultak – s jelenleg is: miként viszonyulnak – egymáshoz az állam alkotmányos és igazgatási struktúrái, történelmi meghatározottak-e ezek a struktúrák, s ha igen, mennyiben és miként? Végül: mi-

ként jelenik meg – miként reprezentálódik – a modern állam a különböző szellemi és kulturális „terekben”, polgárai előtt?

Mi a kutatás jelentősége?

Röviden írja le, milyen új perspektívát nyitnak az alapkutatásban az elért eredmények, milyen társadalmi hasznosíthatóságnak teremtik meg a tudományos alapját.

A kutatás jelentősége az állam szerepével kapcsolatos bizonytalanság eloszlatásának lehetősége. Abból a tényből, hogy a modern államok folyamatosan változtak (szinte évszázadonként új válaszokat adtak a felvetődő kérdésekre, miközben megőrizték történetileg kialakult struktúráikat is), arra következtethetünk, hogy hatékonyan szembe fognak nézni a mai integrációs nehézségekkel is. A kutatás ennek történeti-strukturális és elméleti-eszmei feltételeit kívánja számba venni. A társadalmi hasznosíthatóság egy további eleme a következő: a résztvevő államok történetileg kialakult struktúrákkal, államelméleti hagyományokkal és alkotmányos gyakorlattal léptek be az Európai Unióba. A kutatás eredményeként feltárulhat az organikus folyamat is, amely alapul szolgált az európai államok egységesüléséhez. Végül, a kutatás eredményeként tudatosabban tekinthetünk arra a módra, ahogyan az államok szimbolikusan reprezentálják önmagukat polgáraik számára.

A kutatás összefoglalója, célkitűzései laikusok számára

Ebben a fejezetben írja le a kutatás fő célkitűzéseit alpműveltséggel rendelkező laikusok számára. Ez az összefoglaló a döntéshozók, a média illetve az adófizetők tájékoztatósa szempontjából különösen fontos az OTKA számára.

Az európai történelem meghatározott korszakában az államok döntően befolyásolták a társadalmi fejlődést. A kutatás azzal foglalkozik, hogy a folyamatnak melyek voltak korábban a főbb tényezői, s hogy ezek milyen következményekkel (etnikum, nép, nemzet, vallás, a jog kultúrák közvetítő szerepe) járnak a mára nézve. A kutatás tárgyalja az államra vonatkozó elméleteket és ezek fejlődését is. Ennek kapcsán hangsúlyt helyez az államisággal összefüggő eszmék változására is, különösen a szuverenitás, a hatalommegosztás és a jogállamiság kérdéseit kívánja elemezni. A kutatás egyik fő kérdése, hogy miként változtak azok a feladatok, amelyeket az államok a társadalom irányában elláttak, amelynek keretén belül a kutatásnak számot kell vetnie az állam szociális szerepével is.

típus	
pénzügyi forrás	OTKA
pályázat nyelve	angol / English
vezető kutató neve	Takács Péter
drótpostacím	takacs.peter@uni-nke.hu
cím	Prof. Takács Péter Nemzeti Közszolgálati Egyetem Állam és Társadalomelméleti Intézet Budapest Ménesi út 5. 1118

intézmény címe 	Nemzeti Közszolgálati Egyetem Budapest Hungária krt. 9-11. 1101
résztvevők	Orosz Ágnes <input type="text"/> Egedy Gergely <input type="text"/> Egresi Katalin <input type="text"/> Tamás András <input type="text"/> Szerletics Antal <input type="text"/> Rácz Lajos <input type="text"/> Sólyom Péter <input type="text"/> Vágóné Gáspár Judit Hallgató 1
a pályázat címe magyarul	
Kutatóhely neve	Állam és Társadalomelméleti Intézet (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)
projekt kezdete	2013-09-01
projekt vége	2017-08-31
Összefoglalás magyar nyelven	A

projekt nyomtatási képe »

 A pályázattal összeférhetetlen személyek	
azonosító	108790
típus	K
	Egedy Gergely <i>Összeférhetetlenség oka: résztvevő</i>
	Egresi Katalin <i>Összeférhetetlenség oka: résztvevő</i>
	Orosz Ágnes <i>Összeférhetetlenség oka: résztvevő</i>
	Rácz Lajos <i>Összeférhetetlenség oka: résztvevő</i>
	Sólyom Péter

	<i>Összeférhetetlenség oka: résztvevő</i>
	Szerletics Antal <i>Összeférhetetlenség oka: résztvevő</i>
	Takács Péter <i>Összeférhetetlenség oka: résztvevő</i>
	Tamás András <i>Összeférhetetlenség oka: résztvevő</i>

Munkaterv

2013. 09.01.- 2014.08. 31.

A releváns szakirodalom összegyűjtése és feltárása, ennek alapján tanulmányok készítése és megjelentetése elsősorban a részletes kutatási terv A pontjában megjelölt fő irány alapkérdéseiben. Terveink szerint ez magába foglalná Sólyom Péter két cikkét illetve Szerletics Antal és Takács Péter egy-egy tanulmányát. A munka megkezdése többi főirány kérdéseiben is. Hazai országos tudományos konferencia szervezése az állam szuverenitása kérdéskörében mely a modern államot az autonómia és integráció fogalmi rendjében elemzi. A konferencia anyagának gyűjteményes tanulmány-kötetben való feldolgozása. Tanulmányok készítése a D. pontban megjelölt témákban (Rácz Lajos és Takács Péter). Bibliográfiai adatgyűjtés (Orosz Ágnes). Külföldi kutatóutakon és konferenciákon való részvétel. A technikai eszközök beszerzése a kutatók számára.

2014. 09. 01.-2015.08.31.

Az államtani és államelméleti háttér-irodalom feldolgozása; rész-összegzést jelentő tanulmányok készítése ezekben a kérdésekben (Egedy Gergely, Szerletics Antal, Takács Péter). Sólyom Péternek kortárs állam- és alkotmányelmélettel foglalkozó két cikkének megjelentetése. Monográfia előkészítése és lehetőség szerinti publikálása a B. pontban jelölt témában (Takács Péter uralkodó eszméket feldolgozó műve). Szerletics Antal jogi paternalizmussal foglalkozó művének megjelentetése. Workshop szervezése a B. és a C. főirányokban jelzett alapkérdésekben. Bibliográfiai adatgyűjtés (Orosz Ágnes). Hazai és nemzetközi konferenciákon való részvétel.

2015.09.01.-2016.08.31.

A történetileg meghatározó, minta értékű, napjainkig ható államstruktúrák tanulmányozása, a mögöttes joganyag (pl. alkotmányok és egyéb jogi dokumentumok) elemzése, közlésre érdemes dokumentumok válogatása, majd azok anyagának tanulmányokban való összegzése. Közigazgatás-elméleti tanulmányok készítése (Tamás András és Sólyom Péter). Sólyom Péter magyar államtannal foglalkozó cikkének várható megjelenése. A hatalmi szimbolikával kapcsolatos feltáró tanulmányok véglegesítése és kötetbe rendezése (Rácz Lajos). Az állam reprezentációjával kapcsolatos monográfia végleges formába öntése és publikációja (Takács Péter). Konferenciákon való részvétel.

2017.09.01.-2018.08.31.

A gyűjtött dokumentumok és bibliográfia véglegesítése és lehetőség szerint publikálása (Orosz Ágnes, Rácz Lajos, Takács Péter, Szerletics Antal). Az eredmények összegzése; záró

konferencia szervezése. Az elért eredmények felsőoktatásba való „átfordításának” előkészítése.

Takács Péter	Állam és Társadalomelméleti Intézet (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)	Writing of articles related to the theory of state. Collection of documents and preparation of this material for publication. Writing of articles related to the symbolic representation of the state and the publication of these articles in a book of selected essays. Organizing conferences in the topics of sovereignty, state autonomy and integration. Editing the book with the conference materials. Preparation of a monograph related to the ideological foundations of the modern state. Implementing the results of the research on different levels of legal and administrative higher education (BA, MA and PhD level).	nem terhel	igen	2013-09-01	2017-08-31		
	Orosz Ágnes	Állam és Társadalomelméleti Intézet (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)	The collection of documents and preparation of these materials for publication. Preparation of the bibliography related to the theory of state.	nem terhel	nem	2013-09-01	2017-08-31	
	Tamás András	Állam és Társadalomelméleti Intézet (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)	Writing of articles in the topics of public administration and in theory of legislation. Professional revision of articles written	nem terhel	igen	2013-09-01	2017-08-31	

			by the other researchers. Participation in conferences.					
	Sólyom Péter	Állam és Társadalomelméleti Intézet (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)	2013.09.01.- 2014.08.31: Two articles (the autocratic and democratic conceptions of the modern state, with special attention to the German debates related to the theories of Carl Schmitt and/or Rudolf Smend). Participation in domestic conferences. Collection of materials. 2014. 09. 01.- 2015.08.31: Two articles focusing on contemporary debates of state-theory and constitutional theory, with special attention to the evolution of the modern state. Participation in domestic and/or international conferences. 2015.09.01.- 2016.08.31: Two articles, one of them focusing on the theory of public administration (differences between democratic and autocratic models of public	nem terhel	nem	2013-09-01	2017-08-31	

			<p>administration). The other article - summarizing the previous results of my research - would focus on Hungarian theory of state, especially on the debates during the end of the 19th, beginning of 20th centuries. (Pulszky, Pikler, Nagy, Concha, Balogh, Somló, Navratil). Participation in domestic and/or international conferences. 2017.09.01.-2018.08.31: Participation in domestic and/or international conferences.</p>					
	Egresi Katalin	Jogelméleti Tanszék (Széchenyi István Egyetem)	<p>1. Preparation of a short monograph (September 2013 - September 2014) that presents the theoretical implications of institutionalism based mainly on the work of Romano Santi (1917/18 and 1946), a dominant figure of Italian public law. With respect to the fact that institutionalism had a prominent role in French legal thinking (mainly through the works of Mau-</p>	nem terhel	igen	2013-09-01	2017-08-31	

rice Hariou which had an effect on Santi's works as well), the monograph intends to shed light on the similarities and differences between the French and Italian literature. 2. Joining the work in the preparation of bibliography (2013-2014). Exploring the authors and works of modern Italian theory of state which forms an organic part of the European legal thinking about the state. 3. Participation in conferences related to the theory of state (2013-2017). My conference presentations could provide a summary of my research related to the Italian theory of state. Since my monograph related to Italian constitutional theory and history is currently under publication, it will be possible to deal with other major Italian theoreticians of the 19th/20th centuries (e.g. Giuseppe

			Capograssi) on the conferences.					
	Rácz Lajos	Állam és Társadalomelméleti Intézet (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)	Writing of articles in the main topics of the research. Articles analyzing symbols of political power and the summary of this research in the form of a monograph. Participation in the compilation of legal documents relevant to the historical development of the modern state; the preparation of this material for publication.	nem terhel	igen	2013-09-01	2017-08-31	
	Egedy Gergely	Állam és Társadalomelméleti Intézet (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)	Writing of papers concerning the theoretical analysis of state functions and philosophical character of the state. Participation and presentation in conferences.	nem terhel	igen	2013-09-01	2017-08-31	
	Szerletics Antal	Állam és Társadalomelméleti Intézet (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)	Writing of articles in the main topics of the research, with special attention to the effects of analytical political philosophy on the theory of state. Participation and presentation of results in Hungarian and international conferences. Participation in the organization of	nem terhel	igen	2013-09-01	2017-08-31	

			conferences and workshops. Publication of a monograph related to legal paternalism.				
--	--	--	--	--	--	--	--

Részletes kutatási terv

A modern állam változásai - Történeti perspektívák és a jelenkori kihívásokra adott válaszok

A kutatás fő iránya: az újkori európai állam történeti változásai és az államiságra vonatkozó elméletek fejlődése, az állam történeti struktúráinak viszonylagos állandósága és folyamatos szerepváltozásai; állam változásai a nemzetközi integráció korában.

A tervezett kutatás főbb területei:

- A./ Az állam szerepének változásai társadalmi integrációban (a „hatalmi államtól” [*Machtstaat*] a „szolgáltató államon” [*Dienstleistungsstaat*] át a nemzetközi integrációk „hálózati államáig”).
- B./ Az államelmélet reagálása a szerepváltozásokra; az államisággal összefüggő eszmék szerepe és változásai
- C./ A történeti struktúrák modell értéke és meghatározó szerepe; az alkotmányjog és a közigazgatás viszonya
- D./ A hatalmi szimbolika és politikai reprezentáció; az állam „vizuális” és szimbolikus megjelenése polgárai előtt
- E./ Az újkori államfejlődéssel kapcsolatos dokumentumok gyűjtése és kiadása, államelméleti bibliográfiák készítése

Az államtudományi kutatások *communis opinio*ja, hogy a XV-XVII. században, főként Európa nyugati felén, illetve azokban az országokban, amelyek sikeres válaszokat adtak az abszolutizmus korában jelentkező kihívásokra, egy új államstruktúra alakult ki. A modern állam kialakulása komplex folyamat volt, gazdasági, politikai és eszmei tényezőkkel, ide értve egyfelől a reformációt, másfelől a szekularizációt is. Ennek a láthatóan összetett problémakörnek az átfogó és szintetizáló kibontására eddig nem nagyon került sor a hazai szakirodalomban, csak bizonyos részterületek vonatkozásában rendelkezünk színvonalas munkákkal. Kutatásainkkal ennek a kronológiailag nem rövid időszaknak az összetett voltára kívánunk rávilágítani, a főbb csomópontokat részletesebben kibontani, egyúttal pedig egyfajta dokumentatív háttérrel felrajzolni. Egy ilyen történeti elemzésnek nyilvánvalóan a jelenkor nagy problémáira kell kitérnie, vagyis számot kell vetni azzal is, hogy milyen válaszokat ad a modern állam a mai kihívásokra. Mindezekre az is sarkall bennünket, hogy az Európai Unióhoz történt csatlakozással a fenti történeti folyamatok felértékelődtek, s ezek ismerete nélkül meglátásunk szerint a mai történések sem érthetőek, úgyhogy azok megvilágítása egyfajta tudományos kötelességként is értelmezhető.

A./ A modern értelemben vett állam születése az újkori Európa kezdeteire tehető, s az azokkal a változásokkal függ össze, amelyeket a nyugat-európai hatalmak adtak a késő-középkori társadalmak válságára. Ekkor született – csupán a legfontosabb területeket jelezve és példálózó jelleggel említve a változásokat – a modern *gazdaságpolitika*, ekkor vált általánossá az állam *jogalkotó* tevékenysége, valamint az államnak mint *hatalmi* intézménynek a *joggal* mint normatív intézménnyel való kapcsolata. A központi kormányzatok irányítási eszköztára sokszínűvé vált, felgyorsult a *jogi eszközökkel való irányítás*, illetve maga a jogalkotás mint önálló állami döntéshozatali forma. Új intézmények jöttek létre a *hadseregszervezés* és a *közigazgatás* terén. Mindezt a *nemzetté válás* folyamata kísérte, s e tényezők együttesen eredményezték a középkori *jus commune*, illetve az *utrumque jus* koherenciájának felbomlását, s az önálló *nemzeti jogrendszerek* kialakulásának megindítását. Az önálló nemzetállamok a XIX-XX.

század számos *gazdasági szabályozó* („intervenciós állam”) és *szociális* („szociális-jóléti állam”) feladatot vállaltak fel, és a közkeletű elnevezés szerint „szolgáltató államokká” váltak. Az intervenciós államok Európa és a világ bizonyos részein később „fejlesztő államként” definiálták magukat, amire a nemzetközi integráció viszonyai között az adott társadalmaknak nagy szükségük is volt. Mindezt történeti elemzések s az államelmélet régebbi (H. Krüger-től M. Drathon át K. Loewensteinig, E. Fraenkelig és E. Forsthofig tartó) klasszikusainak és megbízható szerzőinek (R. Herzog, R. Zippelius, M. Kriele), valamint újabb „klasszikusainak” (H. Quaritsch, E.-W. Böckenförde, J. Isensee, P. Häberle) és kortárs művelőinek (B. Schlink, U. Scheuner, Ch. Möllers, A. Voßkuhle) írásai alapján vizsgáljuk. Végül, a *globalizáció* előrehaladtával és a *nemzetközi integráció* felgyorsulásával az államoknak a hagyományos integrációs problémákat egy egészen új közegben, újfajta reakciókat adva (például hálózatokat kiépítve) kell megoldani. A kutatás során a három-négy évszázados folyamatot szem előtt tartva reagálni kívánunk az államfejlődés elmúlt három-négy évtizedére is. Az elmúlt évtizedekben felerősödött globalizáció ugyanis nemcsak a gazdasági és társadalmi folyamatokat változtatta meg, hanem átalakította az állam helyét és szerepét is a nemzetközi rendszerben: a nemzetállam és joga egyre nehezkesebben elégíti ki az új szabályozási szükségleteket, miközben fokozódik az igény a globalizáció által életre hívott kapcsolatok intézményesítésére, ugyanakkor az ezekből adódó konfliktusok mérséklésére. Az elemzést e ponton a releváns német szakirodalom mellett természetesen kiterjesztenénk az államelmélet mai francia (M. Troper) és angol-amerikai (John Dryzek, Patrick Dunleavy, Brendan O’Leary) szerzőire is. Megvizsgáljuk azt is, hogy tartható-e egy olyan össz-államtudományi [*gesamten Staatswissenschaft*] nézőpont, amelyet a szakirodalomban például Gunnar Folke Schuppert képvisel. E folyamat különböző elemeit tanulmányokban szeretnénk elemezni majd a következő évek folyamán lehetőség szerint tanulmánykötetben összegezni. A tanulmányok és a kötet szerzői: a kutatás csaknem valamennyi résztvevője (Egedy Gergely, Rácz Lajos, Sólyom Péter, Egresi Katalin, Szerletics Antal, Takács Péter).

B./ A jelzett folyamatok *eszméi háttereként* szolgáló *eleméleteket* szeretnénk arra tekintettel feldolgozni, hogy azok milyen szerepet játszottak a fenti folyamatban. Itt először a kora újkori, majd a felvilágosodás-kori főbb államelméletekre gondolunk, ideértve a *szuverenitás*, a *társadalmi szerződés* elméleteit, valamint a *racionalizmus* és a *történetiség* elválásának feszültségét is. Kitérnénk a német *Rechtsstaat*, illetve az angolszász *rule of law* szerepére, valamint a francia *konstitucionalizmus* elméleteire is. Külön elemeznénk a XIX és XX. századot befolyásoló „*uralkodó eszmék*” szerepét, s azok elméleti feldolgozását az állam vonatkozásában (liberális és konzervatív állameszmények, szocialista-kommunista állam, nemzetállam). Nagy szerepet szánunk a szuverenitás és a hatalommegosztás eszméi változásainak és jelenkori szerepüknek is. A kutatás fel kívánja tárni a szuverenitás „új határait”, s – az állami funkciók módosulásával, a közhatalom fogalmi meghatározására tett kísérletekkel foglalkozva – ki kíván tekinteni az *európai kormányzás új formáival* kapcsolatos résztémákra is, természetesen a releváns szakirodalom és joganyag feldolgozásával. A szuverenitás kérdését illetően a kutatóknak Magyarországon is szembesülni kell olyan kérdésekkel, amelyeket – például – Hent Kalmo és Quentin Skinner szuverenitás-kutatása vetett fel (eredményeit ld. a *Sovereignty in Fragments* c. kötetben; Cambridge University Press, 2010). Az intervenciós államok továbbá sajátos elméleti kérdéseket is felvetnek (például paternalizmus, stabilitás és változás, stb.), amelyek államelméleti kérdéseinek megértéséhez a téma politikai-filozófiai feldolgozása is szükséges; e ponton Joel Feinberg, Gerald Dworkin, Cass Sunstein és mások munkásságát kell elemeznünk. Ebben a keretben elsősorban Egedy Gergely, Sólyom Péter, Szerletics Antal és Takács Péter közreműködésére számítunk, tanulmányok írásával, hazai konferencia-előadásokkal és kismonográfia megjelentetésével.

C./ Külön kutatási irányt jelentve a fenti (A. és B. pontok alatt részletezett) folyamatok *alkotmány és közigazgatás-történeti*, valamint *kormányzás-elméleti* vonatkozásainak feltárása. Ezen belül az állam- és kormányzati struktúra főbb, modell-értékű elemeire helyeznénk hangsúlyt. Azt vizsgálánk, hogy a jogalkotás, jogállamiság stb. eszméi milyen megoldásokhoz vezettek a különböző *kormányzati megoldások* terén, s az egyes államok milyen mintákat hoztak létre a kormányzás és a közigazgatás terén. Emellett figyelmet szeretnénk fordítani az újkori bürokrácia és változásaira is. Úgy látjuk, hogy az állam szerepének a bevezetőben jelzett változásaira csakis a közigazgatási struktúra megújulása és újr alapozása révén kerülhetett sor, s a valóságos történeti minták csakis így lehettek hatékonyak. E tekintetben megvizsgálánk a modern állam történeti kialakulását és fejlődését elemző szerzők (Samuel D. Clark, Martin van Creveld, Graeme Gill, Kenneth H. F. Dyson) munkáit, valamint a *modern állam* paradigmáját használó elméletek (Andrew Vincent, Gianfranco Poggi, John Schwarzmantel, Christopher Pierson, Graham Gibbs, Gavin Kendall) történeti magyarázó értékét. A kutatás során elemeznénk az angolszász politikai gondolkodásban és elméletben jelentős paradigmaváltást hozott *government* és a *governance* fogalmi megkülönböztetését és e fogalmi rend alkalmazhatóságát is. A nemzetállami szuverenitásra épülő kormányzati rendszer módosulásait feltételező értelmezésünk szerint a hangsúlyok a kormányzatról (*government*) a kormányzásra (*governance*) helyeződik, s miközben az állam központi kormányzatának létjogosultsága megmarad, azonban az már nem rendelkezik többé a döntéshozatal monopóliumával (Hooghe-Marks; Calame; Benz; Hix; Blumenthal; Kooiman; Rosenau). Ezzel érzékelhetővé válik az államok módosuló szerepe: a kölcsönös függőség részint a globalizált világ többi szereplőjétől, részint a szubnacionális és nem kormányzati szervektől. Míg a *government* a hagyományos, a közjogi autoritás és legitimitás, valamint a közhatalom ismérveivel írható le, addig a *governance* egy új típusú kormányzást, kormányzati struktúrát fejez ki. A nemzetállam, annak funkciói és szuverenitási elemei tehát többes szorításban vannak, és egyszerre van jelen az európai erőterben az Unió hatásköreinek növelését és a tagállamok hatalmának megőrzését támogató jelentős erő, a szuverenitás, valamint az Európa területi dimenziói melletti érvelés, a szubszidiaritás. Az állam fogalmát érő másik kihívás az állam funkcióinak elburjánzása, miszerint az állam túlvállalta magát, nem képes megfelelni a korábbi feladatoknak, és funkcióinak egy részét alacsonyabb szintre delegálja, egyben követve a szubszidiaritás elvét is (Friesen, Leannarts, Ypersele). Ugyanakkor miközben európai szinten a „governance”-modell megvalósítása a hatékonyság és a legitimitás hiányára nyújt választ, egyúttal kiszélesíti a formális procedúrákat, ezzel megteremti az informális megegyezések, politikai alkuk sajátos rendszerét. A társadalomtudományi elemzések – főként a közép- és kelet-európai térség új demokráciáiban – ugyanakkor rámutatnak a nem hagyományos, nem képviselői típusú *governance* formációk veszélyire is. Természetesen a kutatás ki kíván térni a hatalom legitimitációs szempontjait is szem előtt tartó újonnan bevezetett analitikus keretekre, a közpolitika irányításának új paradigmáját jelentő „jó kormányzás” tanára is, melynek alkotóelemeit az elmúlt évek során elsősorban a nemzetközi szervezetek és az EU intézményei határozták meg. A az egyes állami funkciók és azoknak az ellátásához szükséges szuverenitási elemek kritikus felülvizsgálata, a föderalizmus mint állameszme, az azt nagyban alakító bírói döntések, a jogi szabályozás kutatása nemcsak elméleti, de közvetlen gyakorlati igényeket is kielégíthet. Vizsgáljuk azt is, hogy hogyan illeszkednek az Európai Unióban megfigyelhető kormányzati reformfolyamatok az egyéb nemzeti és nemzetközi szinten végbemenő változásokhoz. Mit jelent, és közjogi szempontból hogyan értelmezhető és működtethető a jó kormányzás gyakorlata, különös tekintettel az európai közpolitikai folyamatokra. E tekintetben igen hasznos lehet a politikatudományi és közigazgatási jogi nézőpontot vegyítő szerzők (Thomas Ellwein, Joachim Jens Hesse) munkáinak elemző értékelése is. E kérdések kimunkálásában főként Egedy Gergely, Rácz Lajos, Sólyom Péter, Szerletics Antal, Takács Péter és Tamás András közre-

működésére számítunk, tanulmányok írásával, kismonográfia elkészítésével és konferencia-előadásokkal.

D./ Az utóbbi egy-két évtized tudományos kutatásai mind külföldön, mind itthon újraértékelték a *hatalmi szimbolika* államéletben, illetve a *politika* vizuális *reprezentációjának* a politikai gondolkodásban betöltött szerepét. Saját kutatásaink is ezt a meggyőződést erősítették bennünk. Ezért szeretnénk kísérletet tenni egyfajta szintetizáló összegzésre ezen a téren. Elemzéseinkben elsősorban az államélet legfontosabb szimbólumaira, illetve azok eszmei hátterére koncentrálnánk. Meglátásunk szerint az újkori államfelfogás változatlanul nagy hangsúlyt helyezett a szimbólumokra, még a középkori hagyományokat is gyakorta folytatta, új tartalommal töltve meg azokat. Egyúttal viszont előtérbe került a hatalom újfajta reprezentációs igénye, amely újszerű, mégis szinte antik formákra is visszavezethető megoldásokban manifestálta magát a hatalmat. A tömegek bevonásával (például a hadsereg vonatkozásában) egy újfajta politikai reprezentáció is született, amelynek végletes megoldásai majd a XX. századi diktatúrákban materiális formát öltöttek. Végül, az állam és a jog elvi-elméleti problémái megjelentek a művészetekben is, amelynek elemzése ugyancsak gazdagíthatja az államelmélet, s hozzájárulhat a modern állam megértéséhez. Ebben a körben elsősorban Rácz Lajos és Takács Péter, részben eddigi kutatásai alapján, azokat most lezárva olyan tanulmány-kötetet szeretnénk megjelentetni, amely a hatalom és a reprezentáció sajátos kapcsolatát, illetőleg az állam artistikus megjelenítését a maga történeti folyamatosságában mutatja be.

E./ Egy alapkutatás korrekt lefolytatásánál már csak a véletlen is felszínre hoz addig ismeretlen anyagokat. Úgy gondoljuk azonban, hogy egy *ad hoc*, eseti anyaggyűjtés helyett *szisztematikus* dokumentumgyűjteménnyel is megtámogatnánk fent tervezett kutatásainkat. Alapgondolatunk egy olyan *államtudományi corpus*hoz való hozzájárulás, amely igazodna az államtudomány eddigi törekvéseihez. Ez utóbbiak köréből példaként – az igényes és színvonalas megoldásaikkal a hazai szakirodalomban kiemelkedő jelentőségű – *alkotmánygyűjteményekre* (szerk.: Kovács István, Tóth Károly, Kiss Barnabás, Paczolay Péter, Trócsányi László és Badó Attila) utalunk. Olyan dokumentumokat szeretnénk egybegyűjteni és megjelentetni, amelyeknek máig kimutatható hatásuk van az államfejlődésre. Másrészt szeretnénk tájékoztatást adni a témában később elmerülőkhöz számára, s ennek keretében egy gondosan összegyűjtött és szakszerűen összeállított általános államtudományi, ill. *államelméleti bibliográfia* összeállítását és megjelentetését tervezzük.

BIBLIOGRÁFIA

Az alábbi szakirodalom-jegyzék nem a kutatás alapját, kiindulópontját vagy referenciáit jelenti, csupán *bepillantást* kíván nyújtani és *mintát* kíván adni a kutatás tárgyaként megjelölt kérdések elemzésekor szóba jövő művek körére. A lista a külföldi szakirodalmi anyagot mutatja, de a kutatás során – értelemszerűen – fel kívánjuk dolgozni a hazai szakirodalmat is.

Abélès, Marc: *Anthropologie de l'État*. Paris, Payot, 1990, ²2005

Armin, H. H. v.: *Staatslehre der Bundesrepublik Deutschland*. München, 1984.

Benz, Arthur: *Der moderne Staat. Grundlagen der politologischen Analyse*. München, Oldenbourg, 2001; *Kooperative Verwaltung, Funktionen, Voraussetzungen und Folgen*. Baden-Baden, Nomos, 1997.

Böckenförde, Ernst-Wolfgang: *Recht, Staat, Freiheit*. Studien zur Rechtsphilosophie, Staatstheorie und Verfassungsgeschichte. Frankfurt am Main, Suhrkamp /stw 914./, 1991 ⁴2006; *Staat, Verfassung, Demokratie*. Studien zur Verfassungstheorie und zum Verfassungsrecht. Frankfurt am Main, Suhrkamp /stw 953/, 1991; *Staat, Gesellschaft, Freiheit*. Studien zur Staatstheorie und zum Verfassungsrecht. Frankfurt am Main, Suhrkamp /stw 163/, 1976; *Der Staat als sittlicher Staat*. Berlin, Duncker & Humblot, 1978; *Staat, Nation, Europa*. Studien zur Staatslehre, Verfassungstheorie und Rechtsphilosophie. Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1999, /stw 1419/ ²2000; *Der säkularisierte Staat*. Sein Charakter, seine Rechtfertigung und seine Probleme im 21. Jahrhundert. [Themenband 86 der Carl Friedrich von Siemens Stiftung.] München, Siemens Stiftung, 2007; *Die verfassungsgebende Gewalt des Volkes*. Ein Grenzbegriff des Verfassungsrechts. Frankfurt, Metzner, 1986.

Brendan, O'Leary – Dunleavy, Patrick: *Theories of the State*. The Politics of Liberal Democracy. Houndmills, Macmillan, 1987.

Breuer, Stefan: *Der Staat*. Entstehung, Typen, Organisationsstadien. Reinbek bei Hamburg, Rowohlt's Taschenbuch-Verlag, 1998; *Der archaische Staat*. Zur Soziologie charismatischer Herrschaft. Berlin, D. Reimer, 1990.

Clark, Samuel: *State and Status*. The Rise of State and Aristocratic Power in Western Europe. Montreal, McGill – Queen University Press, 1995.

Creveld, Martin van: *The Rise and Decline of the State*. Cambridge, C.U.P., 1999.

Deutsch, K. W.: *Politics and Government*. New York, 1970; németül: *Staat, Regierung, Politik*. Freiburg i. Br., 1976.

Doehring, Karl: *Allgemeine Staatslehre*. Eine systematische Darstellung. Heidelberg, Müller, 1991, ²2000.

Dryzek, John – Dunleavy, Patrick (szerk.). *Theories of the Democratic State*. Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2009.

Dyson, Kenneth W.: *The State Tradition in Western Europe A Study of an Idea and Institution*. Oxford, Robertson – New York, Oxford University Press, 1980.

- Ellwein, Thomas – Hesse, Jens (szerk.): *Staatswissenschaften*. Vergessene Disziplin oder neue Herausforderung? Baden-Baden, 1990.
- Ermacora, Felix: *Allgemeine Staatslehre*. Vom Nationalstaat zum Weltsaat. Wien-Berlin, Duncker und Humblot, 1970.
- Evans, Peter B. – Rueschemeyer, Dietrich – Skockpol, Theda: *Bringing the State Back In*. Cambridge, Cambridge University Press, 1985
- Fenske, Hans – Mertens, Dieter – et al.: *Geshichte der politishe Ideen*. Von Homer bis zur Gegenwart. Frankfurt am Main, Fischer Taschenbuch Verlag, 1987.
- Fleiner[-Gerster], Thomas: *Allgemeine Staatslehre*. [Unter Mitarbeit von Peter Hänni.] Berlin - Heidelberg - New York, Springer Verlag, 1980; átdolg. és bőv.: ²1995.; Fleiner, Thomas – Fleiner Lidija R. Basta: *Allgemeine Staatslehre*. Über die konstitutionelle Demokratie in einer multikulturellen globalisierten Welt. Heidelberg, Springer, 2004, angolul: *Constitutional Democracy in a Multicultural and Globalised World*. Heidelberg, Springer, 2009.
- Fontaine, Philippe: *L'état*. Paris, Ellipses, 2010.
- Fraenkel, Ernst: *The Dual State. A Contribution to the Theory of Dictatorship* [1941]. Octagon Books, 1969, németül: *Der Doppelstaat*. Europäische Verlagsanstalt, 1974, Hamburg, Brünneck, 2001.
- Friedrich, Carl Joachim: *Der Verfassungsstaat der Neuzeit*. Berlin, 1953; *Constitutional Government and Politics*. New York – London, 1937.
- Gill, Graeme: *The Nature and Development of Modern State*. Houndmills, Palgrave Macmillan, 2003
- Godfrey, Sima – Unger, Frank (szerk.): *The Shifting Foundations of Modern Nation-State*. Toronto, University of Toronto Press, 2004.
- Graubard, Stephen, R. (szerk.): *The State*. New York, W. W. Norton, 1979.
- Hall, John, A. – Ikenberry John G.: *The State*. Milton Keynes, Open University Press, 1989. *State in History*. Szerk.: Hall, John, A. Oxford, Basil Blackwell, 1986.
- Held, David - [et al]: *States and Societies*. Oxford, Martin Robertson, 1983
- Herzog, Roman: *Allgemeine Staatslehre*. Frankfurt am Main, Athenäum, 1971; *Staaten der Frühzeit*. Ursprünge und Herrschaftsformen. München, C.A. Beck, 1988.
- Hobson, John A.: *The State and Inernational Relations*. Cambridge, Cambridge University Press, 2000.
- Hofmann, Hasso: *Einführung in die Rechts- und Staatsphilosophie*. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2000, ³2006.
- Jackson, R. H. – James, A. (szerk.): *State in a Changing World. A Contemporary Analysis*. Oxford, Clarendon, 1993.
- Jackson, R. H.: *Quasi States*. Sovereignty, International Relations and the Third World. Cambridge, Cambridge University Press, 1990.

- James, A.: *Sovereign Statehood*. London, Allen & Unwin, 1986.
- Kazancigil, Ali (szerk.): *The State in Global Perspective*. Gower, Unesco, 1986.
- King Robert [8. fejezet: Graham Gibbs]: *The State in Modern Society*. New Directions in Political Sociology. Chatam, Chatam House Publishers, 1986.
- Kirchheimer, Otto: Politische Justiz. Neuwied, Luchterhand, 1965; Politik und Verfassung. Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1964, ²1981; Funktion des Staates und der Verfassung – 10 Analysen. Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1972; Politische Herrschaft – Fünf Beiträge zur Lehre vom Staat. Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1967, ²1981; Politics, Law and Social Change. Selected Essays of Otto Kirchheimer. New York – London, 1969; Von der Weimarer Republik zum Faschismus. Die Auflösung der demokratischen Rechtsordnung. Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1976; Zur Staatslehre des Sozialismus und Bolschewismus., Berlin, Heymann, 1928; Weimar – und was dann? Entstehung und Gegenwart der Weimarer Verfassung. Berlin, Laub, 1930; Die Grenzen der Enteignung. Berlin, de Gruyter, 1930, The Government of Eastern Germany. 1950. Sozialstruktur und Strafvollzug. Frankfurt am Main - Köln, Europäische Verlagsanstalt, 1974.
- Kriele, Martin: *Einführung in die Staatslehre*. Opladen, Westdeutscher Verlag, 1975, ²1981, Stuttgart, Kohlhammer, ⁶2003.
- Krüger, Herbert: *Allgemeine Staatslehre*. Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz, W. Kohlhammer, 1964, ²1966; *Gegen eine Entstaatlichung der öffentlichen Wege*. Bielefeld, Kirschbaum, 1954.
- Küchenhoff, Günther – Küchenhoff, Erich: *Allgemeine Staatslehre*. Stuttgart, Kohlhammer, 1967, ⁸1977.
- Mikat, Paul: *Das Verhältnis von Kirche und Staat in der Bundesrepublik*. Berlin Walter de Gruyter, 1964.
- Möllers, Christoph: *Staat als Argument*. München, C. H. Beck, 2000; *Die drei Gewalten. Legitimation der Gewaltengliederung in Verfassungsstaat, europäischer Integration und Internationalisierung*. Velbrück, 2008; *Der vermisste Leviathan. Staatstheorie in der Bundesrepublik*. Frankfurt am Main, Suhrkamp, 2008.
- Nawiasky, Hans: *Allgemeine Staatslehre* [1-4 part]. 5 vol.. [1. part: *Grundlegung* (1945), 2. part: *Staatsgesellschaftslehre* (1953, 1955), 3. part: *Staatsrechtlehre* (1956), 4. part: *Staatsideenlehre* (1958). Einsiedeln - Zürich - Köln, Benziger & Co. AG, 1945-1958, ²1958; *Grundgedanken der Reichsverfassung*. = *Veröffentlichungen der Vereinigung der Deutschen Staatsrechtslehrer* [VVDSRL]. 1927 (3.) 25.; *Die Grundgedanken des Grundgesetzes für die Bundesrepublik Deutschland*. Stuttgart, Kohlhammer, 1950; *Der deutsche Staat im Jahre 1945 und seither*. = *Diskussionsbeitrag Veröffentlichungen der Vereinigung deutscher Staatsrechtslehrer* [VVDSRL] 1955/13..
- Nelson, Brian R.: *The Making of the Modern State. A Theoretical Evolution*. New York, Palgrave Macmillan, 2006.
- Pernthaler, Peter: *Allgemeine Staatslehre und Verfassungslehre*. Wien - New York, Springer, 1986, ²1996.
- Pierson, Christopher: *The Modern State*. London, Routledge, 1996.

- Poggi, Gianfranco: *The State. Its Nature, Development and Prospects*. Cambridge, Polity Press, 1990.
- Quaritsch, Helmut: *Staat und Souveränität*. Frankfurt am Main, Athenäum, 1970; Standort und Aufgaben der Staatslehren heute. = *Verfassung und Verwaltung*. Festschrift für Kurt G. A. Jeserich zum 90. Geburtstag. Szerk.: Helmut Neuhaus. Köln, Böhlau, 1994.
- Salomon-Delattre, Gottfried: *Allgemeine Staatslehre*. Berlin, Spaeth & Linde, 1931; *Moderne Staatslehren*. Neuwied - Berlin, Luchterhand, 1965.
- Scheuner, Ulrich: *Staatstheorie und Staatsrecht*. Berlin, Duncker und Humblot, 1978.
- Schwarzmantel, John: *The State in Contemporary Society. An Introduction*. New York, London, Harvester – Wheatsheaf, 1994.
- Scupin, H. U. Scupin – Scheuner, U.: *Althusius-Bibliographie*. Bibliographie zur politischen Ideengeschichte und Staatslehre, zum Staatsrecht und zur Verfassungsgeschichte des 16. bis 18. Jahrhunderts. Összeállítás: 1-2 vol. Berlin, 1973.
- Seidler, Grzegorz Leopold: *Politikai gondolkodás az ókorban és a középkorban*. Bp. KJK, 1967.
- Skinner, Quentin: *The Foundation of Modern Political Thought*. 1-2 vol. [1. vol: The Renaissance, 2. vol: The Age of Reformation]. Cambridge, Cambridge University Press, 1978.
- Skocpol, Theda: *States and Social Revolutions. A Comparative Analysis of France, Russia, and China*. Cambridge, Cambridge University Press, 1979.
- Sørensen, Georg: *The Transformation of the State. Beyond the Myth of Retreat*. Houndmill, Palgrave Macmillan, 2004.
- Staff, I.: *Lehren vom Staat*. Baden-Baden, 1981.
- Starck, Christian: *Allgemeine Staatslehre in Zeiten der Europäischen Union*. = *Weltinnenrecht. Liber amicorum Jost Delbrück*. Szerk: Klaus Dicke. Berlin, Duncker & Humblot Klaus Dicke, 2005. 711-726.
- Stolleis, Michael: *Geschichte des öffentlichen Rechts in Deutschland*. 3 vol. 1. vol: Reichspublizistik und Policywissenschaft 1600-1800. München, Beck, 1988; 2. vol: Staatsrechtslehre und Verwaltungswissenschaft: 1800-1914. München, Beck, 1992; 3. vol: *Weimarer Republik und Nationalsozialismus [Staats- und Verwaltungsrechtswissenschaft in Republik und Diktatur 1914-1945]*. C.H. Beck, 2002; Die Entstehung des Interventionsstaates und das öffentliche Recht. = *Zeitschrift für Neuere Rechtsgeschichte*. 1989/11. ; *Staatsdenker im 17. und 18. Jahrhundert*. Reichspublizistik, Politik, Naturrecht. Frankfurt am Main, München, ³1995; *Sozialistische Gesetzlichkeit*. Staats- und Verwaltungsrechtswissenschaft in der DDR. München, C. H. Beck, 2009, *Recht im Unrecht*. Studien zur Rechtsgeschichte des Nationalsozialismus. Frankfurt, ²2006; *Juristen*. Ein biographisches Lexikon. München 2001.
- Strauss, Leo - Cropsey, Joseph (szerk.): *History of Political Philosophy*. Chicago, University of Chicago Press, ³1987.
- Taddei, Brunello: *La crisi dello Stato. Libro senza tempo*. Milánó, Greco & Greco, 2000.
- Touchard, J.: *Histoire des idées politiques*. Paris, ⁴1967.

- Vincent, Andrew: *Theories of the State*. Oxford, Basil Blackwell, 1987.
- Voigt, Rüdiger: *Des Staates neue Kleider*. Entwicklungslinien moderner Staatlichkeit. Baden-Baden, Nomos, 1993. *Abschied vom Staat – Rückkehr zum Staat?* Szerk.: Rüdiger Voigt. Baden-Baden, Nomos, 1992.
- Voßkuhle, Andreas: Die Renaissance der “Allgemeinen Staatslehre” im Zeitalter der Europäisierung und Internationalisierung. = *Juristische Schulung*. 2004/1. (44) 2-7.
- Willke, Helmut: *Ironie des Staates*. Grundlinien einer Staatstheorie polyzentrischer Gesellschaft. Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1992.
- Winkler, Günther: Staat und Verbände. = *Veröffentlichungen der Vereinigung deutscher Staatsrechtslehrer [VVDSTRL]*. 1966/24. 34-79.
- Wittkämper, Gerhard W. - Jäckering, Werner: *Allgemeine Staatslehre und Politik*. Regensburg, Walhalla u. Praetoria, ²1990.
- Zippelius, Reinhold: *Allgemeine Staatslehre*. Politikwissenschaft. Ein Studienbuch. München, C. H. Beck, 1969, ⁸1982, ¹⁰1988, ¹³1999, ¹⁴2003; *Geschichte der Staatsideen*. München, C. H. Beck, 1971, ⁶1989. *Kleine deutsche Verfassungsgeschichte*. Vom frühen Mittelalter bis zur Gegenwart. München, 62002; *Recht und Gerechtigkeit in der offenen Gesellschaft*. Berlin, Duncker und Humblot, ²19.

AZ E. POTBAN EMLÍTETT ALKOTMÁNY-GYŰJTEMÉNYEK

- Nyugat-Európa legújabb alkotmányai*. Szerk.: Kovács István és Tóth Károly. Bp. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1988, ²1990.
- Észak-Európa alkotmányai*. Szerk.: Kiss Barnabás. Budapest Államtudományi Kutatóközpont, 1992.
- A belga államszövetség az 1993. negyedik államreform után*. Szerk.: Trócsányi László és Paczolay Péter, Szeged, Trócsányi, 1994.
- Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban*. Szerk.: Badó Attila és Trócsányi László. Budapest, Complex, 2005.

DETAILED RESEARCH PLAN

The Change of the Modern State – Historical Perspectives and Answers to Contemporary Challenges

The main directions of the research: historical changes of the modern European state and evolution of theories related to statehood; the relative stability of the state's historical structures and its functional variations; the changes of the state in the period of international integration.

The main fields of research are the following:

- A. The change of the state's role in social integration (from the 'state of power' [*Machtstaat*] to the 'service-provider state' [*Dienstleistungsstaat*] and the 'state of networks' with respect to the process of international integration).
- B. The reaction of the *theory of state* to these developments; the role and the change of ideas related to statehood.
- C. The model-value and determinative function of historical structures; the relation of constitutional law and public administration.
- D. Symbols of power and political representation; the visual and symbolic manifestation of the state before its citizens.
- E. Collection and publication of documents related to the modern development of the state; creation of bibliographies related to the theory of state.

It is a common opinion among scholars that during the time of the 15th - 17th centuries a new state structure developed in Western Europe, more specifically in those countries that gave successful responses to the challenges that emerged during the time of absolutistic monarchies. The formation of the modern state was a complex process, affected by economic, political and ideological factors, such as the reformation or secularization. So far, there has been no comprehensive research in Hungary related to this complex problem, although there are a few excellent works with respect to certain parts of the topic. Our research aims to highlight the complex character of this long process, discuss the major historical intersections in detail and delineate a documental background as well. Obviously, a historical analysis like this should 'end' in the discussion of major contemporary dilemmas and account for the responses given by the modern state to contemporary challenges. An additional incentive for our research is provided by the fact that these historical processes have gained importance with the joining of the European Union; without the knowledge of these processes it seems impossible to understand present-day developments. Thus, the exploration of these questions can be understood as an important *scientific commitment* as well.

A./ The birth of the modern state goes back to the beginnings of modern Europe and it is related to the responses that Western European countries gave to the crisis of late-medieval societies. To give a few examples of the changes that occurred in this period, it is possible to mention the birth of modern economic policy, the strengthening of the state's legislative function and the deepening of the relation between state and legal system. Methods of governance diversified, including an increased use of *legal* methods and *legislation* in general, as a form of independent decision-making.

New institutions were created in the field of military and public administration and the formation of nation states began to take place as well. These factors together triggered the loss of coherence between the medieval *ius commune* and *utrumque ius* and also led to the formation of independent national legal systems. During the 19th and 20th centuries, nation states took up numerous economic regulative and social functions (i.e. the 'interventionist' and the 'welfare' state) and – to use a widespread expression – they gradually evolved into 'service-providing states'. Driven by the necessity of social development, interventionist states in Europe and in certain other parts of the world later redefined themselves as 'development states'. With the growing process of globalization and international integration, states had to seek solutions to traditional problems of integration in a new environment and come up with new responses to these challenges (e.g. the creation of networks). In the research, we would also like to address questions that emerged with respect to the development of states in the past thirty or forty years. Globalization in recent decades has not only changed social and economic processes but also transformed the place and function of states in the international order: the nation-state and its legal system does not satisfy new regulatory needs, while the demand for institutionalising relations related to globalisation is growing. We would like to analyse elements of this process in articles and publish them, if possible, in a compiled edition. Researchers participating in this part of the project: Gergely Egedy, Lajos Rácz, Péter Sólyom, Antal Szerletics, Péter Takács, Katalin Egresi).

B./ We would like to discuss the theoretical background of the mentioned processes with regard to the role of these theories in historical development. We refer here to major theories of state in early modern times and during the period of Enlightenment, such as theories of social contract, the concept of sovereignty and the tension between rationalism and historicism. We would also examine the concepts of the German *Rechtsstaat*, the English *rule of law* and French *constitutionalism*. We plan to separately analyse the role of the dominant ideologies of the 19th and 20th centuries and their theoretical understanding with respect to the state (liberalism and conservatism, the socialist-communist state and the nation state). We would pay special attention to the evolution of the concepts of sovereignty and separation of powers and their role in contemporary political thought. The research aims to uncover the 'new boundaries' of sovereignty and discuss new forms of European governance through the analysis of changes of state functions, while exploring the relevant literature and legal material as well. Besides covering the primary and secondary sources, the research utilizes the methodology of comparative law and the new method of 'law in action' that examines legal institutions from a pragmatic point of view. Furthermore, interventionist states raise special theoretical questions such as the issue of paternalism or stability and change. In order to gain a better understanding of these issues, it is necessary to cover them from the perspective of political philosophy as well. In this part, we expect the contributions of Gergely Egedy, Péter Sólyom, Antal Szerletics and Péter Takács, mainly in the form of conference presentations and the writing and publishing of articles and monographs.

C./ A separate direction of the research aims to uncover the effects of the mentioned processes (*cf.* points A. and B.) on elements of constitutional and administrative history and theory of governance. We plan to emphasize the major (model-like) elements of state- and governmental structure. We would examine the way in which concepts such as legislation, rule of law, etc. affected governmental practices and the different patterns states created in the fields of governance and public administration. The research is also going to pay attention to the changes and evolution of modern bureaucracy. We are convinced that changes in the function of the state could only take place through the renewal of administrative structures. In the course of the research, we would analyse the paradigmatically important distinction of

English-American political thinking between *government* and *governance* and the potential application of this conceptual framework. Our hypothesis is that emphasis shifts from government to the idea of governance, and while the significance of the state's central government remains untouched, it does not possess the monopoly of decision-making anymore (Hooghe-Marks; Calame; Benz; Hix; Blumenthal; Kooiman; Rosenau). The changing role of the state becomes apparent when focusing on the mutual dependence of states and international, subnational and non-governmental organisations. While *government* can be described with 'traditional' concepts of public authority and legitimacy, *governance* expresses a new type of leadership and governmental structure. Thus, the nation state (its functions, elements of sovereignty, etc.) are under attack from many different sides. There are three competing tendencies: the widening of the EU's jurisdiction, the preservation of the powers of Member States (sovereignty) and the strengthening of regional dimensions in Europe (subsidiarity). The other challenge related to concept of state is the multiplication of state functions. Advocates of this view claim that the modern state has undertaken too much and it is unable to perform these functions anymore. Thus, in line with the principle of subsidiarity, it delegates parts of its functions to lower levels (Friesen, Leannarts, Ypersele). While the notion of governance on the European level offers a solution to the lack of efficiency and legitimacy and widens the range of formal procedures, it also creates a peculiar system of informal agreements and political bargaining. However, social scientific analysis warns us about the potential dangers of non-traditional (i.e. non-representational) models of *governance* [especially in the new democracies of Central and Eastern Europe (CEE region)]. Obviously, our research also aims to deal with new tendencies in this field, including the doctrine of *good governance*, the constituting elements of which in recent years have been primarily determined by international organisations and EU institutions. The critical examination of state functions may not only offer solutions to theoretical problems but may also satisfy practical expectations. We wish to examine the way in which the EU's governmental reform-program fits with the other changes on national and international level. Our research aims to explore the meaning of good governance practices from the perspective of public law with special attention to European political processes. In this topic, we expect the contributions of Gergely Egedy, Lajos Rácz, Péter Sólyom, Antal Szerletics, Péter Takács and András Tamás in the form of articles, monograph and conference presentations.

D./ Research in the last two decades in both Hungary and abroad has reassessed the role of symbols in the theory of state and the visual representation of politics in political thought. Since our previous research also confirms this hypothesis, we would like to conduct a more comprehensive, synthetising inquiry in the field of this problem. Our analysis would focus on the most important symbols of statehood and their ideological background. We believe that the modern conception of the state laid great emphasis on symbols, often continuing and recreating various medieval traditions. With the involvement of the general population (e.g. with respect to the military), a need for a new form of political representation emerged, which – in extreme forms – manifested itself during the dictatorships of the 20th century. Moreover, theoretical problems of law and state appeared in arts as well, the analysis of which might also contribute to a better understanding of the modern state. In this topic, based partially on the previous and ongoing research of Lajos Rácz and Péter Takács, we plan the publication of a compilation (compiled book) that would present the special relationship between political power and representation and the state's artistic representation in its organic historical continuity.

E./ During the proper conduct of a research, it is unavoidable that new (previously unknown or underappreciated) materials appear. However, instead of an *ad hoc* collection of materials,

we intend to conduct a *systemic* collection of documents within the framework of the proposed research. Our plan is to contribute to a *corpus* of state-theory that fits with the aspirations of previous scientific efforts in Hungary. Here, we refer to various excellent compilations of constitutional texts (e.g. the ones edited by István Kovács, Károly Tóth, Péter Paczolay, later László Trócsányi and Attila Badó). We would like to collect and publish documents that had (and continue to have) an ongoing impact on the development of the state. Additionally, we would like to provide an overview for those who are unacquainted with the topic, which includes the publication of a carefully selected and professionally compiled bibliography related to the theory of state.